

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

СИСТЕМА ОЦІНОК ОСОБИСТОСТІ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

Курсова робота
студентки 37 групи
соціально-психологічного факультету
Вознюк Олени Сергіївни

Науковий керівник:
Старший викладач

Г.П.Гніда

Житомир – 2009

З м і с т

Вступ.....	3
Розділ І. АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ОЦІНОК ОСОБИСТОСТІ ТА ЇХ ВЗАЄМИВ'ЯЗОК	
1.1. Особливості самооцінки особистості.....	5
1.2. Система оцінок особистості.....	16
Розділ ІІ. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ	
2.1. Методи дослідження системи оцінок особистості.....	22
2.2. Аналіз методик дослідження оцінок особистості.....	32
Розділ ІІІ. ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЛАСТИВОСТЕЙ СИСТЕМИ ОЦІНОК ОСОБИСТОСТІ	
3.1. Обробка та аналіз результатів дослідження системи оцінок особистості.....	35
3.2. Виявлення взаємозв'язку між системою оцінок особистості.....	40
Підсумок.....	41
Список використаних джерел.....	43
Додатки.....	44

\

Вступ

Особистістю в психології називаються системна соціально-психологічна властивість людини, яка формується і розвивається в процесі життя в міру освоєння всіляких видів діяльності та спілкування в суспільстві. Особистість існує в середовищі різноманітних характерних для суспільства стосунків. Маючи свідомість, людина орієнтується в складній системі взаємовідносин, вступає у взаємодію, усвідомлює себе, порівнює з іншими, переживає успіхи та невдачі. Мотиваційна функція діяльності і спілкування реалізується у формі спонукання, потягу, бажання, спрямованості завдяки таким компонентам особистості, як потреба, мотиви, інтереси. Орієнтування в житті, в міжособистісних стосунках, знання своїх рис характеру можливе завдяки пізнавальним процесам і виявляється не тільки в поняттях, міркуваннях, уявленнях і висновках, а й в ідеалах, у самосвідомості, в переконаннях, у світогляді. Реалізація і контроль діяльності та спілкування відбуваються не тільки завдяки темпераменту і характеру, а й завдяки домаганням і самооцінці особи.

Актуальність дослідження: особистість є сукупністю характеристик і прагнень, які зумовлюють ті загальні та індивідуальні особливості поведінкових проявів, які мають вплив на актуальну ситуацію функціонування людини. Вивчення особистості та її самооцінки, а також очікуваної та реальної оцінки досить актуально, а якщо ще й дослідити оцінку особистістю групи, можна отримати систему оцінок особистості та цікаві данні для обробки та аналізування.

Об'єкт дослідження: механізми системи оцінок особистості

Предмет дослідження: динамічні особливості взаємозв'язку між системою оцінок

Мета дослідження: дослідити особливості системи оцінок особистості та їх взаємозв'язок

Гіпотеза дослідження: завищена самооцінка пов'язана з заниженою очікуваною оцінкою, реальна оцінка особистості пов'язана з оцінкою особистості групи.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати наукову літературу, яка висвітлює питання системи оцінки особистості.
2. Вивчити особливості взаємозв'язку системи оцінки особистості

Розділ I. АНАЛІЗ ТЕОРЕТИЧНОЇ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМИ ОЦІНОК ОСОБИСТОСТІ ТА ЇХ ВЗАЄМИВ'ЯЗОК

1.1. Особливості самооцінки особистості

Великий вплив на всі аспекти життєдіяльності та поведінку людини ,має така якість особистості як *самооцінка* .

Самооцінка – оцінка себе, своєї діяльності, свого становища в певній групі чи організації та в колі друзів, а також ставлення до оточуючих і не менш важливим є критичне ставлення до своїх здібностей і можливостей. Термін „самооцінка” прирівнюють до терміну „самоповага”. Самооцінка показує, як людина оцінює себе щодо окремої властивості, а самоповага – загальна оцінка.

Самооцінка є рушійною силою в розвитку особистості. Від неї залежать взаємовідношення людини з оточуючими, її критичність і вимогливість до себе, відношення до успіхів та невдач. Самооцінка впливає на ефективність діяльності і подальший розвиток особистості.

Самооцінка – це цінність, яка приписується індивідом самому собі або окремим своїм якостям. В якості основного критерія оцінювання виступає система особистісних смислів індивіда. Головні функції, які виконуються самооцінкою, - регуляторна, на основі якої відбувається рішення задач особистісного вибору та захист, забезпечуючий відносну стабільність і незалежність особистості. Значну роль у формуванні самооцінки грають оцнки оточуючих особистості і досягнень індивіда.

Самооцінка – оцінка себе, своєї діяльності, свого становища в певній групі чи організації та в колі друзів, а також ставлення до оточуючих і не менш важливим є критичне ставлення до своїх здібностей і можливостей.

Термін „самооцінка” прирівнюють до терміну „самоповага”.

Самооцінка

показує, як людина оцінює себе щодо окремої властивості, а самоповага – загальна оцінка.

До рівнів самооцінки (самоповаги) відносять:

- Високий – те що людина не вважає себе гіршою від інших і позитивно ставиться до себе.
- Низький – неповага до себе та до оточуючих
- Середній (нормальний) – адекватна думка про себе

Самооцінка, елемент самосвідомості, що характеризується емоційно насиченими оцінками самого себе як особи, власних здібностей, етичних якостей і вчинків; важливий регулятор поведінки. Самооцінка визначає взаємини людини з тими, що оточують, її критичність, вимогливість до себе, відношення до успіхів і невдач. Тим самим самооцінка впливає на ефективність діяльності людини і розвиток його особи. Самооцінка тісно пов'язана з рівнем домагань, цілей, які людина перед собою ставить.

Адекватна самооцінка дозволяє людині правильно співвідносити свої сили із завданнями різної трудності і з вимогами тих, що оточують. Неадекватна (завищена або занижена) самооцінка деформує внутрішній світ особи, спотворює її мотиваційна і емоційно-вольова сфери і тим самим перешкоджає гармонійному розвитку.

Компоненти самооцінки

Самооцінка складається, по-перше, під впливом тих оцінок, які дають людині інші люди. Людина схильна оцінювати себе так, як, на його думку, він оцінюється оточуючими. Зневага до такого роду «зовнішньої» оцінки рідко буває щирою, людина так чи інакше її враховує. По-друге, самооцінка формується в результаті зіставлення образу реального «Я»

(якою людина бачить сама себе) з образом ідеального «Я» (якою людина бажає себе бачити). Високий ступінь збігу між цими утвореннями відповідає гармонійному душевному складу особи. Самооцінка залежить також від того, якою мірою людина відчуває себе таким, що належить до значущої для нього соціальної групи.

Формування

У формуванні самооцінки на ранніх ступенях розвитку дитини велику роль грають оцінки тих, що оточують, оскільки на аналіз власної діяльності вона ще не здатний. Покладе, оцінки з боку дорослих є важливою умовою збереження дитиною емоційного благополуччя. Надалі, у міру накопичення досвіду все більше значення в поведінці починає набувати оцінка результатів власної діяльності. Стійка самооцінка, що постійно формується, певною мірою звільняється від оцінок тих, що оточують, стає самостійним регулятором поведінки дитини. Іноді виникає розбіжність між самооцінкою і оцінками з боку тих, що оточують. Якщо ці оцінки вищі за самооцінку, то розбіжність між ними може стати чинником, стимулюючим розвиток особи, коли людина прагне досягти рівня оцінки тих, що оточують.

Зміст самооцінки має багато аспектів, так само складною й багатоаспектною є сама особистість. Він охоплює світ: її моральних цінностей, стосунків, можливостей. Єдина цілісна (глобальна) самооцінка особистості формується на основі нові самооцінки окремих сторін її психічного світу (часткових самооцінок). Кожний з компонентів самооцінки, яка відображає ступінь знання особистістю відповідних її якостей і ставлення до них, має свою лінію розвитку, через що весь процес утворення загальної самооцінки має суперечливий і нерівномірний характер. Самооцінка різних компонентів особистості може перебувати на неоднакових рівнях стійкості, адекватності, зрілості. Форми взаємодії самооцінок — єдність, узгодженість, взаємодоповнення, конфліктні

стосунки — передують процесів утворення єдиної самооцінки, супроводжують його і виявляються в постійних, іноді болісних і невдалих пошуках особистістю самої себе, в безперервній увазі до свого внутрішнього світу з метою зрозуміти свою цінність у суспільстві, знайти своє місце у складній системі соціальних, професійних, сімейних і особистісних стосунків.

За внутрішнім устроєм самооцінка включає змісти, що можуть мати різні рівні усвідомленості. Це пов'язане з тим, що результати самопізнання і ставлення до себе, на основі яких формується самооцінка, також можуть виявлятися на різних рівнях усвідомленості. Тобто знання себе й емоційно-ціннісне ставлення до себе мають неоднаковий ступінь яскравості й виразності. Вони можуть існувати й на неусвідомлених думок і почуттів, у формі інтуїції — неясного усвідомлення, що не знайшло адекватного вираження вигляді певного передчуття. Іноколи перевага експресивно моменту в складі самооцінки позбавляє її внутрішньої логіки, аргументованості, послідовності, співвіднесеності зі справжніми особливостями особистості.

У процесі формування єдиної самооцінки особистості провідна роль належить її раціональному компоненту. Саме на основі самоаналізу відбувається немовби виявлення недостатньо чітких компонентів самооцінки та їх переведення зі сфери неусвідомлюваного в сферу свідомого. Самооцінка формується за більш або менш активної участі самої особистості та відображає якісну специфіку її психічного світу, не збігаючись іноді в деяких елементах, а зрідка й повністю, з об'єктивною оцінкою особистості; її адекватність, істинність, логічність і послідовність устанавлюються на основі реальних проявів особистості в діяльності, поведінці. На кожному конкретному етапі розвитку особистості самооцінка, з одного боку відображає рівень розвитку самопізнання та

емоційно-ціннісного ставлення до себе, з іншого — є важливою внутрішньою умовою їхнього розвитку.

Маслоу виділив дві категорії наявних у людини потреб в оцінці: потреба в самоповазі й в оцінці з боку інших. Перша категорія охоплює такі потреби, як бажання впевненості в собі, компетентності, майстерності, адекватності, досягнень, незалежності і волі. Повага з боку інших включає такі поняття, як престиж, визнання, прийняття, прояв уваги, статус, репутація і власна оцінка. Оцінні потреби в основному ігнорувалися Зигмундом Фрейдом, але на них звернув увагу Альфред Адлер. Суб'єкт з адекватною самооцінкою більш упевнений у собі завдяки цьому більш продуктивний. При заниженій самооцінці індивід відчуває почуття приниженості і безпорадності, що може збентежувати його і навіть приводити до невротичної поведінки. Як пише Маслоу: «Найбільш стійка і, отже, найбільш здорова самооцінка ґрунтується на *заслуженій* самоповазі з боку інших, а не на обумовленій зовнішніми обставинами популярності і лестощів».

Самооцінка — оцінка особистістю самої себе, і її роль своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей. Це найбільш істотна і найбільш вивчена в психології сторона самосвідомості особистості. За допомогою самооцінки відбувається регуляція поведінки особистості.

Пізнаючи риси іншої людини, особистість одержує необхідні відомості для вироблення власної оцінки. У порівнянні своїх якостей із відповідними якостями інших людей у особистості формується самооцінка.

Самооцінка - оцінка особистістю самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей.

За відповідністю реаліям самооцінка може бути адекватною і неадекватною. Неадекватна самооцінка, у свою чергу, поділяється на завищену і занижену. Дуже завищена, як і дуже занижена, самооцінка

здатна спричинити внутрішні конфлікти особистості. Завищена самооцінка часто викликає протидію оточуючих, що породжує озлобленість, підозрілість, агресію і призводить до розриву міжособистісних стосунків. Дуже низька самооцінка зумовлює розвиток комплексу неповноцінності, стійкої невпевненості в собі, тривожності, безініціативності.

Самооцінка виконує регулятивну і захисну функції, впливає на поведінку, діяльність і розвиток особистості, її стосунки з іншими людьми. Тісно пов'язана вона з рівнем домагань.

Рівень домагань. Формуючись на основі самооцінки, він є важливим внутрішнім чинником саморозвитку і самореалізації особистості.

Переживання різних емоцій, які супроводжують процеси самопізнання, формують у людини ставлення до себе. Знання про себе, поєднане з певним ставленням до себе, становить самооцінку особистості.

Самооцінка – це оцінка особистості самої себе, своїх можливостей, якостей і місця серед інших людей. Належачи до ядра особистості, самооцінка є важливим регулятором її поведінки. Від самооцінки залежать взаємовідносини людини з оточуючими, її критичність, вимогливість до себе, ставлення до успіхів і невдач. Самооцінка впливає на ефективність діяльності людини і дальший розвиток її особистості.

Самооцінка – це своєрідні когнітивні схеми, котрі узагальнюють минулий досвід особистості і організують нову інформацію відносно даного аспекту „Я”. Разом з тим самооцінка, особливо якщо мова йде про здібності і потенційні можливості особистості, виражає певний рівень домагань. А він залежить від багатьох умов. Хлопчик, хвальковитий з товаришами, може набагато скромніше оцінювати себе в розмові з учителем. Самооцінка є засобом самовираження, створення в оточуючих більш приємного враження про себе.

Особистість оцінює себе двома шляхами:

- шляхом співставлення рівня своїх домагань, з об'єктивними результатами своєї діяльності;
- шляхом порівняння себе з іншими людьми.

Чим вищий рівень домагань, тим важче їх задовільнити. Успіхи та невдачі в будь-якій діяльності суттєво впливають на оцінку індивідом своїх здібностей в цьому виді роботи: невдачі зазвичай понижують рівень домагань, а успіхи підвищують їх. Не менш важливим є і момент порівняння: оцінюючи себе, індивід свідомо чи несвідомо порівнює себе з іншими, враховуючи не лише власні досягнення, але і всю соціальну ситуацію в цілому. На загальну самооцінку особистості впливають також її індивідуальні особливості, і те, наскільки важлива для неї оцінювана якість чи діяльність. Часткових самооцінок є нескінченна кількість. Судити по них про людину, не знаючи системи її особистих цінностей, того, які саме якості чи сфери діяльності є для неї основними-неможливо. Самооцінка не є постійною, вона змінюється в залежності від обставин. Засвоєння нових оцінок може змінювати значення засвоєних раніше засвоєних цінностей.

Є три моменти, які слід розглянути щоб зрозуміти як формується самооцінка.

По-перше, важливу роль у її формуванні відіграє співставлення образу реального „Я” (яким я себе уявляю) з образом ідеального „Я” (з уявленням про те, якою б людина хотіла б бути). Таку концепцію заснував та широко розробив Карл Роджерс в рамках свого гуманістичного підходу. В основі особистості, за цим підходом, лежать дві найголовніші потреби людини: потреба у схваленні себе іншими та потреба у самосхваленні, яке забезпечується самооцінкою. Якщо людина в реальності досягає характеристик, що визначають для неї ідеальний „образ Я”, вона повинна мати високу самооцінку. Якщо ж людина відчуває великий розрив між цими характеристиками і реальністю своїх досягнень, її самооцінка буде

низькою. Ці дві концепції „Я” — „Я-реальне” та „Я-ідеальне” настільки важливі, що психологічні проблеми можуть спричинятися їх співвідношенням. Нормально, якщо ідеальне уявлення про себе набагато відрізняється від реального, його можна досягнути. Але коли ідеальне „Я” нереалістично досконале і людина знає, що його неможливо досягнути, це призводить до високої тривожності.

Отже, основний закон: чим більша розбіжність між „Я” реальним та ідеальним, тим нижча самооцінка особистості і навпаки.

Дослідження Тимоті Страумена (1992) у Вісконсинському університеті підтвердили таку закономірність. Студенти пройшли опитування та психологічне тестування для виявлення, чи існує різниця між тим, як вони бачать себе і тим, якими б вони хотіли або повинні стати (два аспекти ідеального „Я”). Студенти, які бачили себе іншими від „Я”-бажаного були більш схильні до суму, ті, у яких різниця була між „Я”-повинним та „Я”-реальним характеризуються високою тривожністю.

Наслідки неадекватної самооцінки:

Низька самооцінка призводить до невисоких досягнень, депресії, труднощів в адаптації. Особистості з високою самооцінкою мають тенденції до фокусування на своїх успіхах та досягненнях, в той час, як низька самооцінка призводить до зосередження на недоліках та негативних особистісних якостях.

Другий погляд на природу самооцінки полягає в тому, що людина оцінює успішність своїх дій та проявів крізь призму власної ідентичності. Вона відчуває задоволення не від того, що робить добре, а від того, що обрала визначену справу і саме її робить добре.

Якщо наш погляд на себе не є конгруентним (схожим на те, як ми діємо, думаємо та відчуваємо), ми розвиваємо викривлене уявлення про себе. Наприклад, я можу бачити себе повністю вільною від заздрості та незадоволення успішним шлюбом моєї сестри, проте відчуваю певну

гіркоту коли зустрічаюсь з щасливим подружжям. Тоді мої відчуття заздрості не „вписуються" в систему самоуявлень. Згідно Роджерса я можу заперечувати відчуття, що неконгруентні з моєю „Я -концепцією", і не дозволяю свідомості визнати їх. В такому разі ми свідомо сприймаємо свої відчуття та інформацію лише коли формулюємо їх у своєму внутрішньому мисленні. Уникнення такого внутрішнього осмислення може призводити до неадекватної самооцінки, в той час як відчуття часто спричиняють несвідомий внутрішній конфлікт.

Отже, самооцінка формується під впливом успіху у тій сфері, яка для особистості займає впливове місце в системі цінностей. Для різних вікових етапів, в різних ситуаціях цінності можуть бути різними.

Третій фактор, важливий для формування самооцінки, пов'язаний з інтеріоризацією соціальних реакцій на людину. Людина схильна оцінювати себе так, як, на її думку, її оцінюють інші.

Отже, потреба особистості у схваленні себе іншими та у самосхваленні, призводить до рефлексії оцінок власних та сторонніх, порівняння досягнень, накопичення досвіду.

Реагуючи певним чином на наші дії (схвалення-заохочення чи несхвалення-покарання), батьки, вчителі, вихователі створюють умови гідності „Я" дитини. Вони показують, коли дитина веде себе „гідно" чи „негідно" до інших встановлених вимог. Вона інтеріоризує багато таких стандартів поведінки і сприймає себе позитивно лише у разі дії згідно з встановленими правилами. Пізніше власні внутрішні відчуття, які не узгоджуються з системою умов для позитивного „Я-образу" витісняються, а отже заважають подальшому позитивному розвитку. Роджерс наполягає на тому, що умовою позитивної самооцінки є обов'язкове усвідомлення та викриття усіх заперечуваних відчуттів та досвідів людини. Тільки так ми можемо сприймати себе такими, якими ми є, одночасно постійно намагаючись бути кращими.

В цілому картина виглядає так, що люди прикладають великі зусилля для того, щоб „вписатися” у структуру суспільства. Слід особливо підкреслити, що самооцінка, незалежно від того, чи на її поверхні власні судження людини про себе або інтерпретації суджень інших людей, індивідуальні ідеали чи культурно задані стандарти, завжди мають суб’єктивний характер.

Підсумувавши усе вищесказане можна назвати умови покращання самооцінки особистості:

- визначити причини низької самооцінки;
- емоційна підтримка і соціальне схвалення;
- досягнення;
- вирішення внутрішніх конфліктів

Найперша умова виправлення неадекватної самооцінки виходити назустріч проблемам, намагатись вирішувати їх, а не уникати. Ті, хто починають діяти замість того, щоб уникати, більш схильні сприймати труднощі реалістично, відверто та без захисних реакцій. Протилежне характерне для низької самооцінки. Несприятлива самооцінка виражається у запереченні, викривленому уявленні та уникненні в спробі зміни усвідомленої правди. Цей процес веде до загального неприйняття себе і складає основу неадекватної самооцінки. Це також блокує можливість підвищення самооцінки шляхом досягнень і успіхів, оскільки викривлене сприйняття себе виступає як механізм захисту від нових переживань, які принесуть, на думку людини, ще більше негативних вражень.

Однак постійне „ підгодовування” особи з низькою самооцінкою без її реальних дій та досягнень може лише підкріплювати неадекватну самооцінку. В процесі пошуку схвалення від інших (як і від себе) формується загальна самооцінка. До того часу, як індивід навчиться розуміти себе, він уже має досвід схвалення чи несхвалення себе іншими значущими людьми. Самооцінка такої людини буде впливово формуватися

і обмежуватися тим, що інші думають про неї і їхнім селективним схваленням чи несхваленням. Це робить її жертвою постійного пошуку виправдання власних дій іншими та заважає самоактуалізації особистісних потенціалів.

Характеристики людини надто залежної від соціального схвалення:

- Труднощі в саморозкритті. Бояться, що відверта розповідь про справжні думки та досвіди шокують інших і призведуть до несхвалення і обирають уникнення внутрішніх конфліктів

- Протиріччя між уникненням конфлікту та загрозою власній самооцінці вирішується у самозахисній поведінці;

- Світ фантазій характеризується сильною потребою у схваленні іншими, але одночасно і страхом перед неприйняттям іншими)Цікаво, що люди залежні від схвалення погано сприймаються їх ровесниками. Їх описують як занадто схильних до самозахисту.

Отже, другим шляхом виправлення неадекватної самооцінки є емоційне схвалення в розумних межах з метою саморозкриття особистості.

Наступним кроком буде стимулювання особистості до певних дій, що займають основне місце в її системі цінностей і нададуть можливість реалізувати свої потенційні можливості. Спостерігається чітка схильність до підвищення самооцінки при підвищених успіхах.

Знайшовши свою ідентичність у роботі, яка приносить задоволення чи успіх, людина має реальну змогу активно вирішувати власні внутрішні протиріччя. Це вимагає щирості та відвертості з собою.

Знати самооцінку дуже важливо. Це відіграє важливу роль у процесі взаємовідносин, морального спілкування, в які люди як соціальні істоти, безперечно, включаються. Знаючи тип самооцінки можна певною мірою нею регулювати. У визначенні власної самооцінки слід знати орієнтовні характеристики людей із заниженою і завищеною самооцінкою.

1.2. Система оцінок особистості

Три показники — самооцінка, очікувана оцінка, оцінка особистістю групи — входять у структуру особистості, і хоче людина того чи ні, він об'єктивно змушений вважатися з цими суб'єктивними індикаторами свого самопочуття в групі, чи успішності не успішності своїх досягнень, позиції стосовно себе і навколишнім. Він повинний вважатися навіть тоді, коли не підозрює про наявність цих показників, нічого не знає про дію психологічного механізму оцінок і самооцінки. По суті своєї цей механізм — перенесений усередину людської особистості (інтеріоризований) механізм соціальних контактів, орієнтації і цінностей. З його показаннями людин зв'язується, вступаючи в спілкування, активно діючи. Ця перевірка відбувається переважно несвідомо, а особистість підбудовується до режимів поведінки, обумовленим цими індикаторами.

Ø САМООЦІНКА

Під самооцінкою більшість вітчизняних психологів розуміє важливий компонент самосвідомості, який виникає в результаті інтегративної роботи у сфері самопізнання та забезпечує критичну позицію індивіда щодо того, чим він володіє, уміння співвідносити свої можливості з результатами діяльності не лише з думкою оточення, але й на рівні власних вимог до себе.

Самооцінка – це сукупність когнітивного й емоційного компонентів. Когнітивний компонент відображає знання людини про себе; емоційний – ставлення її до себе, так званий „афект на себе”, пов'язаний з мірою задоволення власними діями і результатами реалізації намічених цілей. Самооцінка породжується двома різними за своєю природою психологічними утвореннями, які визначаються як загальна і парціальна

самооцінка. Парціальні самооцінки виникають з розвитком конкретних видів діяльності. Загальна ж створюється через структуру парціальних самооцінок, які є самооцінками окремих сторін психічного світу особистості.

Виникає представлення про те, що кожна людина має свого роду «внутрішній манометр», показання якого свідчать про те, як він себе оцінює, яке його самопочуття, чи задоволене він собою чи ні. Значення цієї сумарної оцінки задоволення своїми якостями дуже велико. Занадто висока і занадто низька самооцінки можуть стати внутрішнім джерелом конфліктів особистості. Зрозуміло, ця конфліктність може виявлятися по-різному.

Завищена самооцінка приводить до того, що людина схильний переоцінювати себе в ситуаціях, що не дають для цього приводу. У результаті він нерідко зіштовхується з протидіями навколишніх, що відкидають його претензії, озлобляється, виявляє підозрілість, чи помисливість навмисну зарозумілість, агресію і зрештою може втратити необхідні міжособистісні контакти, замкнутися.

Надмірно низька самооцінка може свідчити про розвиток так названого комплексу неповноцінності, стійкої непевності в собі, відмовлення від ініціативи, байдужності, самозвинувачення і тривожності.

Той факт, що самооцінка є результат далеко не завжди чітко усвідомлюваний особистістю свого роду проекції реального «Я» на «Я ідеальне», дозволяє зрозуміти складний, складений характер самооцінки, з'ясувати, що оцінка самого себе здійснюється не безпосередньо, а за допомогою еталона, що складений з ціннісних орієнтації, ідеалів особистості.

Однак для характеристики позиції особистості, видимо, недостатньо знати одну лише самооцінку. Важливо знати, яка, на думку даної особистості, оцінка, що особистість заслужила в даній групі, що, як вона

припускає, їй можуть дати товариші (очікувана оцінка). Вона може бути виявлена за допомогою аналогічної експериментальної процедури і також може бути високою, середньою, низкою, може більше наближатися до рівня чи самооцінки менше, нарешті» може бути різної стосовно різних референтних груп.

Знати самооцінку дуже важливо. Це відіграє важливу роль у процесі взаємовідносин, морального спілкування, в які люди як соціальні істоти, безперечно, включаються. Знаючи тип самооцінки можна певною мірою нею регулювати. У визначенні власної самооцінки слід знати орієнтовні характеристики людей із заниженою і завищеною самооцінкою.

Людина з низькою самооцінкою відчуває себе невдахою. Вона не хоче братися ні за що нове, оскільки боїться, що в неї нічого не вийде. Вона терпіти не може ризику, тому що не вірить, що її зусилля до чогось-небудь приведуть. Вона не намагається що-небудь змінити у своєму житті, оскільки вважає, що майбутнім керувати неможливо, і все визначиться само собою. Характерні якості таких людей: упевнені в глибині душі, що небагато варті (принижена гідність); бояться здійснити помилки; постійно мріють про фізичну досконалість; обмежуються інтересами і вчинками, які добре відомі і безпечні; не вміють сприймати компліменти; в спілкуванні з іншими передусім турбуються про враження, яке справляють на них; несміливі; схильні до самозгубної поведінки (наприклад, вживання наркотиків); або не сприймають критики, або впадають від неї в розпач.

Людина з високою самооцінкою бачить себе господарем становища. Вона розуміє, що являє собою неповторну особистість і може багато дати іншим людям. Вона ризикує, хоча і не завжди успішно, тому що хоче жити насиченим життям і засвоїти досвід, який допоможе їй вирости. Така людина не вважає, що нею керують зовнішні обставини: навпаки, вона вважає, що сама спрямовує хід свого життя. Вона відчуває себе впененою і добре знає, чого хоче. Для неї в житті існує менше розчарувань. Якщо хто-

небудь ображає її чи не любить, вона вважає, що це швидше їхні труднощі, і не сприймає цього всерйоз. Така людина знає себе, свої слабкі і сильні сторони досить добре, щоб відчувати себе упевненою навіть у світлі чийогось несхвалення. Характерні риси таких людей: впевнені в глибині душі, що вони володіють достатньою цінністю; роблять помилки і вчаться на них; сприймають свій фізичний вигляд таким, як він є, навіть якщо він недосконалий; досліджують нові можливості та інтереси, використовують їх як можливість для дальшого зростання; спокійно сприймають компліменти; безпосередні в спілкуванні з іншими; турбуються про своє фізичне й емоційне здоров'я; сприймають критику як можливий шлях зростання.

Навчитися об'єктивно судити про себе, давати справедливую самооцінку – важливе завдання у реальній підготовці до роботи над собою. Перш за все потрібно врахувати, що вирішальними умовами об'єктивної самооцінки є:

- наявність життєвого досвіду;
- спостережливість;
- постійне самопізнання;
- здорова суспільна думка в колективі.

Самооцінка впливає на очікувану оцінку. Якщо особистість має високу самооцінку, вона може очікувати від оточуючих такої ж самої оцінки, навпроти особистість з заниженою самооцінкою може очікувати ставлення до самої себе, також низьке.

Ø ОЧІКУВАНА ОЦІНКА

Очікувана оцінка – це аналіз особистості своїх якостей та наперед прорахованих кроків відношення до неї оточуючих. Особистість може очікувати різну поведінку взаємності від того як вона до себе ставиться. Очікувана оцінка залежить від самооцінки – якщо вона є завищеною, то особистість буде очікувати великої уваги до своєї особи та гарного ставлення, а як результат гарної оцінки її особистості. Натомість, якщо самооцінка занижена, особистість не помічає в собі щось особливе, притаманне саме їй і очікує від оточуючих нехвалюючого ставлення до себе. Особистість відчуває себе на нижчому рівні, а тому очікує відсторонення її від оточуючих. Дуже важливо, щоб очікувана оцінка співпала з реальною, чого може і не статися. Якщо завищення самооцінки – очікування від оцінки оточуючих буде, також завищеним, а реальна оцінка може бути не такою великою як хотілось, це може призвести до прикрощів. Інший випадок, коли людина з заниженою самооцінкою, вважає що так до неї ставиться будуть і інші, але це очікування не виправдовується. Ідеальний варіант – особистість з нормальною самооцінкою, очікує таку ж оцінку оточуючих і коли це виправдовується, і реальна оцінка співпадає з очікуваною, тоді простіше всього аналізувати такий випадок, але очікувана оцінка не завжди співпадає з реальною.

Ø РЕАЛЬНА ОЦІНКА

Це оцінка особистості, яка є на самому ділі. Так як до неї відносяться оточуючи. Ця оцінка, може не співпадати з очікуваною оцінкою. Реальна оцінка особистості може бути нижчою за ту, яку вона очікувала від оточуючих, але може бути і більшою. Якщо особистість очікувала поганого до неї відношення, так би мовити, її очікувана оцінка була низькою, це не говорить про те що, так воно і буде. Реальна оцінка залежить від думки оточуючих, так як вони сприймають данну особу. Її якості, характер, як вона веде себе в ті, чи іншій ситуації. Особистість може очікувати зовсім іншого до неї відношення, зовсім іншого ставлення та поцінування, але реальною оцінкою визначається характеристика особистості. Це оцінка, яка є реальною по відношенню до данної особи, її якостей, враховуючи її самооцінку та поведінку з оточуючими. Реальна оцінка визнає головне ставлення та сприймання особистості

Ø ОЦІНКА ОСОБИСТОСТЮ ГРУПИ

Особистість отримує так звані оцінки, щодо своєї особи. Вона має власну самооцінку, має очікувану, бажану оцінку та реальну оцінку. Також вона має можливість оцінити групу, від якої очікує певного ставлення та отримує певне відношення. Особистість характеризує групу, співставляючи свою уяву про ідеальну групу, на її думку та реальну групу, яка її оточує. Її відношення та оцінка групи, залежить від ставлення впершу чургу до неї самої, вона оцінює групу, дає оцінку всім якостям які притаманні групі, та зазначає тих якостей яких не вистачає групі. Аналізуючи оцінку особистістю групи, можна визначити її ставлення до групи, відношення в середині, а також прослідити ставлення взагалом групи до особистості. Оцінка групи багато від чого залежить, включаючи багато факторів, особистість робить співставу ідеальної групи і своєї реальної групи та надає їй оцінку.

Розділ II. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКИ ДОСЛІДЖЕННЯ САМООЦІНКИ ОСОБИСТОСТІ

2.1. Методи дослідження системи оцінок особистості

Психологія особистості — одна з важливих, великих і особливо спірних тем у психології. Інтерес до неї невичерпний тим більше зараз, коли проблема особистості в суспільному розвитку так зростає.

Особистість — це стійка система соціально-значущих рис, які характеризують індивіда, вона є продуктом суспільного розвитку і включення індивідів в систему соціальних відносин шляхом предметної діяльності. Особистість по суті - це людина зі сформованим світоглядом, самосвідомістю і здатністю до творчої самореалізації через діяльність.

Методика 1

Мета: дослідження рівня самооцінки особистості.

Теоретичні питання

1. Психологічна характеристика особистості.
2. Особистість і індивідуальність. Співвідношення понять „індивід”, „особистість”, „індивідуальність”.
3. Розвиток свідомості та самосвідомості особистості.
4. Самооцінка особистості.

Необхідний матеріал: список особистісних якостей у вигляді протоколу дослідження самооцінки особистості.

Практичне завдання:

Інструкція досліджуваному: Перед Вами перелік якостей особистості (12 слів). Розташуйте ці якості в два ряди в такому порядку, щоб у першому (еталонному) ряду першим стояло слово, що позначає якість, яка вам найбільше подобається, тобто, обов'язково повинна бути притаманна Вашому ідеалу. Після цього із слів, що залишилися, виберіть те, що позначає якість, яка подобається Вам в більшій мірі і т.д. на останньому місці розташуйте якість, яка здається Вам найменш бажаною. При складанні другого (суб'єктивного) ряду із поданого переліку першим поставте слово, що характеризує найбільш притаманну Вам якість. Із переліку якостей, що залишилися, виберіть ту, що притаманна Вам найбільше і т.д. На останнє місце поставте слово, що означає якість, що притаманна Вам найменше.

Обробка результатів:

Порядкові номери якостей у складених двох рядах приймаються за ранги. Для обробки результатів використовується коефіцієнт рангової кореляції, на основі якого роблять висновок про рівень самооцінки.

Інтерпретація отриманих даних

-0,9 - -1 – неадекватно занижена самооцінка;

-0,9 – 0,3 – занижена самооцінка;

0,3 – 0,7 – адекватна самооцінка;

0,7 – 1 – неадекватно завищена самооцінка.

Протокол дослідження самооцінки особистості

Слова-якості	Еталонний ряд	Суб'єктивний ряд	d	d ²
Працьовитість				
Доброта				
Заздрість				
Колективізм				
Егоїзм				
Самокритичність				
Скромність				
Сміливість				
Ввічливість				
Злопам'ятство				
Чесність				
Скупість				

Методика 2

Мета: дослідження очікуваної оцінки особистості.

Необхідні матеріали: бланк протоколу.

Інструкція досліджуваному: Вам необхідно скласти по рангу еталонний ряд аналогічно методиці №1 і ряд очікуваної оцінки і їх спів ставити шляхом знаходження коефіцієнта рангової кореляції.

Визначається рівень очікуваної оцінки досліджуваного.

Слова-якості	Еталонний ряд	Суб'єктивний ряд	d	d ²
Працьовитість				
Доброта				
Заздрість				
Колективізм				
Егоїзм				
Самокритичність				
Скромність				
Сміливість				
Ввічливість				
Злопам'ятство				
Чесність				
Скупість				

Інтерпритація одержаних даних:

$-1 < \rho < -0,7$ неадекватно занижена очікувана оцінка;

$-0,7 < \rho < +0,3$ занижена;

$+0,3 < \rho < +0,7$ адекватна;

$+0,7 < \rho < +1$ неадекватно завищена.

Методика 3

Мета: дослідження рівня оцінки особистістю групи.

Теоретичні питання

1. Поняття групи і колективу.
2. Міжособистісні стосунки в групах та колективах.
3. Міжособистісні стосунки і проблеми психологічної сумісності.

Необхідний матеріал: список особистісних якостей у вигляді протоколу дослідження самооцінки особистості.

Практичне завдання:

Необхідні матеріали: бланки протоколів.

Інструкція досліджуваному: Вам необхідно слова-якості. Що дані на бланку розташувати в два ряди так. Щоб у 1 ряду на початку стояло слово, що позначає якість, яка найбільш важлива для групи, в якій ви навчаєтесь. Далі слово-якість, що менш важлива для групи, на Вашу думку, і т.д. Останньою в списку поставте якість. Яка найменш важлива для групи.

В другому ряді слова-якості розташовуйте так:

На перше місце ставите слово, що позначає якість, яка найбільше характеризує Вашу групу, далі якість. Яка характерна для групи в меншій мірі і т.д. На останнє місце ставите слово, що позначає якість майже не характерну для групи, в якій Ви навчаєтесь.

Обробка результатів:

Номера якостей приймаємо за ранги і знаходимо коефіцієнт рангової кореляції.

Аналізуючи одержані результати в ході дослідження співставляємо: самооцінку, очікувану оцінку, реальну оцінку, оцінку досліджуваної групи.

Аналіз результатів:

Дослідження психологів показали:

1. Значне підвищення самооцінки особистості пов'язане з зниженням очікуваної оцінки.
2. Підвищення оцінки особистістю групи пов'язане з підвищенням реальної оцінки особистості групою.
3. Особистість з високою самооцінкою, низькою очікуваною оцінкою і низькою реальною оцінкою, як правило конфліктна у відношеннях з іншими людьми.
4. У особистості з неадекватно високою очікуваною оцінкою може сформуватись самовпевненість, поблажливе ставлення до людей (якщо ці якості не проявилися в поведінці на даний час, то ґрунт для їх проявлення вже є).

Протокол:

Слова-якості	Еталонний ряд	Суб'єктивний ряд	d	d ²
Працьовитість				
Доброта				
Заздрість				
Колективізм				
Егоїзм				
Самокритичність				
Скромність				
Сміливість				
Ввічливість				
Злопам'ятство				
Чесність				
Скупість				

Методика 4

Мета: дослідження реальної оцінки особистості.

Необхідні матеріали: бланк протоколу.

Інструкція досліджуваному: Вам необхідно вибрати кілька студентів групи, які оцінили б Вас (досліджуваний – студент, що виявив бажання).

Слова-якості	Еталонний ряд	Суб'єктивний ряд	d	d ²
Працьовитість				
Доброта				
Заздрість				
Колективізм				
Егоїзм				
Самокритичність				
Скромність				
Сміливість				
Ввічливість				
Злопам'ятство				
Чесність				
Скупість				

Вибрана група студентів повинна розташувати слова-якості в такому порядку: на початку слово, що позначає якість, яка в найбільшій мірі характеризує досліджуваного і т.д., останньою буде якість, яка притаманна досліджуваному в найменшій мірі.

На основі складених еталонних рядів (методика 1) студентами, що характеризують досліджуваного, знаходиться їх ранговий еталонний ряд.

Протокол еталонного ряду

Обробка результатів:

Ці два рангові ряди співставляються шляхом знаходження коефіцієнту рангової кореляції

Слова-якості	1	2	3	4	5	Сума рангів	Ранг еталонного ряду групи
Працьовитість							
Доброта							
Заздрість							
Колективізм							
Егоїзм							
Самокритичність							
Скромність							
Сміливість							
Ввічливість							
Злопам'ятство							
Чесність							
Скупість							

Ранг оцінки групи	Ранг еталонної оцінки групи	d (X-Y)	d ²

Визначається рівень реальної оцінки досліджуваного.

Інтерпритація одержаних даних:

-1 < ρ < -0,7 неадекватно занижена реальна оцінка;

-0,7 < ρ < +0,3 занижена;

+ 0,3 < ρ < +0,7 адекватна;

+0,7 < ρ < +1 неадекватно завищена.

2.2. Аналіз методик дослідження оцінок особистості

Поданні методики дозволяють охарактеризувати певні регуляційні відносини, ставлення особистості до себе і до інших людей.

Дослідження системи оцінок особистості це цікава та кропітка робота. У данному дослідженні було використано 4 методики, які проводились з вибіркою студентів.

З досліджуваними був проведений інструктаж та детальне пояснення, що вимагається та потрібно від них. Усім були надані інструкції, а також необхідні для проходження методик, матеріал.

§ Спочатку проводилась методика по визначенню самооцінки досліджуваних. Учасникам пропонувався 12 слів з яких вони мали зіставити еталонний, а потім еральный ряд якостей. Порядкові номери якостей у складених двох рядах приймаються за ранги. Для обробки результатів використовується коефіцієнт рангової кореляції, на основі якого роблять висновок про рівень самооцінки.

Інтерпретація отриманих даних

-0,9 - -1 – неадекватно занижена самооцінка;

-0,9 – 0,3 – занижена самооцінка;

0,3 – 0,7 – адекватна самооцінка;

0,7 – 1 – неадекватно завищена самооцінка.

§ Наступним кроком у нашому дослідженні було визначення очікуваної оцінки особистості. Також використовується вибірка попередніх 12 слів. Порядкові номери якостей у складених двох рядах приймаються за ранги. Для обробки результатів використовується коефіцієнт рангової

кореляції, на основі якого роблять висновок про рівень очікуваної оцінки.

§

Інтерпритація одержаних даних:

$-1 < \rho < -0,7$ неадекватно занижена очікувана оцінка;

$-0,7 < \rho < +0,3$ занижена;

$+0,3 < \rho < +0,7$ адекватна;

$+0,7 < \rho < +1$ неадекватно завищена.

§ Коли було визначено самооцінку і очікувану оцінку, визначаємо реальну оцінку особистості. Вибрана група студентів повинна розташувати слова-якості в такому порядку: на початку слово, що позначає якість, яка в найбільшій мірі характеризує досліджуваного і т.д., останньою буде якість, яка притаманна досліджуваному в найменшій мірі.

На основі складених еталонних рядів (методика 1) студентами, що характеризують досліджуваного, знаходиться їх ранговий еталонний ряд.

Номера якостей приймаємо за ранги і знаходимо коефіцієнт рангової кореляції.

Аналізуючи одержані результати в ході дослідження співставляємо: самооцінку, очікувану оцінку, реальну оцінку.

Інтерпритація одержаних даних:

$-1 < \rho < -0,7$ неадекватно занижена реальна оцінка;

$-0,7 < \rho < +0,3$ занижена;

$+0,3 < \rho < +0,7$ адекватна;

$+0,7 < \rho < +1$ неадекватно завищена.

Останім кроком є визначення як особистість оцінює групу.

Номера якостей приймаємо за ранги і знаходимо коефіцієнт рангової кореляції.

Аналізуючи одержані результати в ході дослідження співставляємо: самооцінку, очікувану оцінку, реальну оцінку, оцінку досліджуваної групи.

Аналіз результатів:

Дослідження психологів показали:

- § Значне підвищення самооцінки особистості пов'язане з зниженням очікуваної оцінки.
- § Підвищення оцінки особистості групи пов'язане з підвищенням реальної оцінки особистості групою.
- § Особистість з високою самооцінкою, низькою очікуваною оцінкою і низькою реальною оцінкою, як правило конфліктна у відношеннях з іншими людьми.
- § У особистості з неадекватно високою очікуваною оцінкою може сформуватись самовпевненість, поблажливе ставлення до людей (якщо ці якості не проявилися в поведінці на даний час, то ґрунт для їх проявлення вже є).

Провівши данні методики, чітко можна аналізувати вплив оцінок особистості та властивості цієї системи. Аналізуючи отримані дані, за допомогою цих методик, можливо дослідити властивості системи оцінок особистості.

Розділ III. ЕКСПЕРЕМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

ВЛАСТИВОСТЕЙ СИСТЕМИ ОЦІНОК ОСОБИСТОСТІ

3.1. Обробка та аналіз результатів дослідження системи оцінок

Особистості

Експериментальне дослідження властивостей системи оцінок особистості проводилось з групою студентів Житомирського Державного Університету ім. І.Франка м. Житомира. Дослідження проводилось протягом листопада-грудень місяців 2008 року. У дослідженні брали участь 6 студентів. Для дослідження була взята вибірка в кількості 6 студентів.

Хід роботи:

1. Досліджуваний з вибірки 12 слів складає 2 ряди:

I ряд – еталонний

1) якість, яка в найбільшій мірі повинна характеризувати групу, в якій навчається студент.

2) менш важлива

3) найменш не цінна на думку досліджуваного

II ряд – суб'єктивний

1) якість яка найбільш характеризує групу, на думку досліджуваного

2) трохи менше

3) якість яка майже не характеризує

2. Ці два ряди слів співставляють шляхом знаходження рангової кореляції використовуючи формулу рангової кореляції Спірмента:

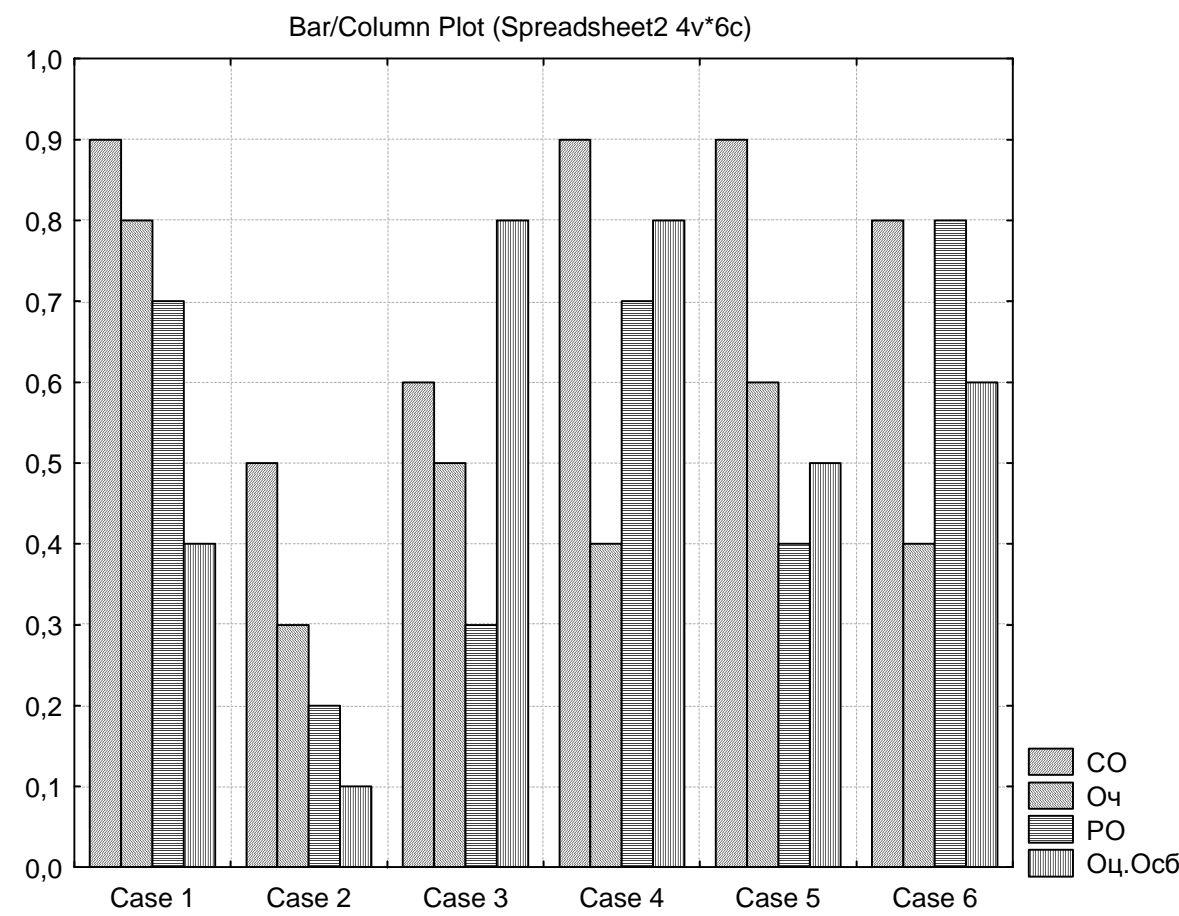
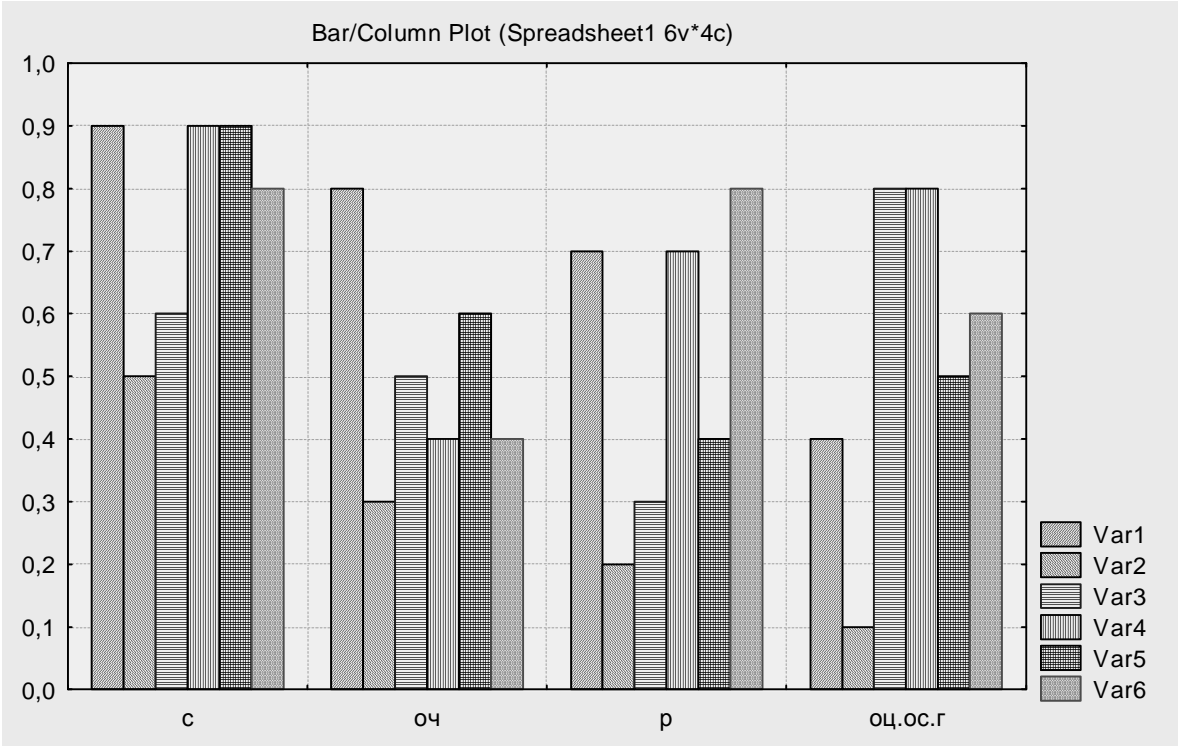
$$r = 1 - \frac{6 \times \sum_{i=1}^n d^2}{n \times (n^2 - n)},$$

3. Номера обох рядів приймаються за ранги і знаходиться різниця результатів d_i , d_{i2}

4. Знаходимо суму добутку різниці рангів

Нижче подано результати дослідження.

- 1) Самооцінка = 0,9 - **неадекватно завищена**
Очікувана оцінка = 0,8 - **неадекватно завищена**
Реальна оцінка = 0,7 **адекватна**
Оцінка особистості групою = 0,4
- 2) Самооцінка = 0,5 **адекватна**
Очікувана оцінка = 0,3 **адекватна**
Реальна оцінка = 0,2 **занижена**
Оцінка особистості групою = 0,1
- 3) Самооцінка = 0,6 **адекватна**
Очікувана оцінка = 0,5 **адекватна**
Реальна оцінка = 0,3 **адекватно**
Оцінка особистості групою = 0,8
- 4) Самооцінка = 0,9 **неадекватно завищена**
Очікувана оцінка = 0,4 **адекватна**
Реальна оцінка = 0,7 **адекватна**
Оцінка особистості групою = 0,8
- 5) Самооцінка = 0,9 **неадекватно завищена**
Очікувана оцінка = 0,6 **адекватна**
Реальна оцінка = 0,4 **адекватна**
Оцінка особистості групою = 0,5
- 6) Самооцінка = 0,8 **неадекватно завищена**
Очікувана оцінка = 0,4 **адекватна**
Реальна оцінка = 0,8 **неадекватно завищена**
Оцінка особистості групою = 0,6

Провівши методику системи оцінки особистості на маємо наступні результати:

1) Самооцінка досить висока, навіть неадекватно завищенна. Очікувана оцінка має більший показник до сооцінки, але теж досить висока. Реальна оцінка нижча за очікувану. Оцінка групи має найнижчий показник, причиною цього може бути висока самооцінка та знецінення групи у власній думці.

Порівнявши самооцінку і очікувану, можна одразу побачити, що вони неадекватно завищені, щодо реальної оцінки, то тут не все погано – адекватна оцінка всіх якостей та характеристик особистості.

2) Порівнявши всі показники, виявимо цікаву тенденцію: самооцінка адекватна та очікувана досить адекватна, а щодо реальної, то вона занижена. Реальна оцінка та оцінка групи, мають близькі показники, причиною цього є те, що особистість досить високо оцінює групу, а група її низько.

Оцінка групи висока, а реальна оцінка має адекватний показник.

Особистість оцінює групи вище, ніж група її.

3) Має адекватно самооцінку, очікує таких же оцінок, завищенно оцінює групу та має високий показник реальної оцінки. Очікувана оцінка адекватна, така ж і самооцінка. Її реальна оцінка є дуже низькою, а от вона групу оцінює дуже високо в порівнянні с реальною.

- 4) Завищення неадекватно самооцінка, але не дуже високий показник очікуваної оцінки, що підтверджує нашу гіпотезу. Реальна оцінка особистості близька до показника оцінки групи має адекватний показник. Це свідчить про досить добрі стосунки у особистості з колективом. Особистість взагалом оцінює адекватно та реально свої стосунки, але ціну собі знає, навіть дуже високо себе оцінює.
- 5) Порівнявши самооцінку і очікувану, можна підтвердити гіпотезу. Висока самооцінка, пов'язана з очікуваною оцінкою. Реальна оцінка має такий же показник, як її оцінює група. Особистість оцінює себе надто високо і її реальна оцінка неадекватно занижена, вона не очікує високих показників від групи, очікувана оцінка адекватна.
- 6) Самооцінка і очікувана оцінка пов'язані між собою. Ці показники підтверджують нашу гіпотезу. Реальна оцінка і оцінка особистості групи також пов'язані. У особистості гарне ставлення до групи, а у групи до неї.

Потрібно зазначити, що між всіма оцінками існує тісний взаємозв'язок. Порівнявши та проаналізувавши отримані дані, можна сказати що одна оцінка впливає на іншу, точніше сказати одна залежить від іншої, це обумовлюється зв'язком між системою оцінок особистості

Дослідження психологів показали:

1. *Значне підвищення самооцінки особистості пов'язане з зниженням очікуваної оцінки.*
2. *Підвищення оцінки особистості групи пов'язане з підвищенням реальної оцінки особистості групою.*
3. *Особистість з високою самооцінкою, низькою очікуваною оцінкою і низькою реальною оцінкою, як правило конфліктна у відносинах з іншими людьми.*
4. *У особистості з неадекватно високою очікуваною оцінкою може сформуватись самовпевненість, поблажливе ставлення до людей (якщо ці якості не проявилися в поведінці на даний час, то ґрунт для їх проявлення вже є).*

3.2. Виявлення взаємозв'язку між системою оцінок особистості

Дослідження психологів показали:

Значне підвищення самооцінки особистості пов'язане з зниженням очікуваної оцінки.

Підвищення оцінки особистістю групи пов'язане з підвищенням реальної оцінки особистості групою.

Особистість з високою самооцінкою, низькою очікуваною оцінкою і низькою реальною оцінкою, як правило конфліктна у відношеннях з іншими людьми.

У особистості з неадекватно високою очікуваною оцінкою може сформуватись самовпевненість, поблажливе ставлення до людей (якщо ці якості не проявилися в поведінці на даний час, то ґрунт для їх проявлення вже є)

Переважає кількість студентів мають досить високу адекватну самооцінку, реальна оцінка ніколи не буває більша, за нашими результатами, в одному випадку дорівнює самооцінці, взагалом показники реальної оцінки, є нижчими за самооцінку. Щодо очікуваної оцінки, то вона трохи нижча за самооцінку, але її показник далеко не відходить від самооцінки, найчастіше вона є більшою за реальну, в більшості випадків. Реальна оцінка залежить від всіх інших оцінок і у кожного має свою оцінку щодо інших. Реальна оцінка нижча очікуваної, в більшості випадків. Оцінку особистості групи можна проаналізувати так, чим більша самооцінка, тим менша оцінка групи, а чим менша самооцінка, показники оцінки групи зростають.

Всі показники мають тісний взаємозв'язок між собою. Одні показники мають вплив на інші, точніше залежать одні від одного. Вся система включаючи самооцінку, реаль та очікувану оцінку, а також оцінку особистістю групи, мають безпосередній вплив одна на одну.

Висновок:

Провівши данне дослідження та проаналізувавши літературу, що вивчає данне питання, можна певні зробити висновки.

Обробивши отриманні данні, наша гіпотеза підтвердилась. Завищення самооцінка пов'язана з заниженою очікуваною оцінкою, реальна оцінка особистості пов'язана з оцінкою особистості групи. У більшості досліджуваних самооцінка має високий показник, а очікувана оцінка досить низька. Також у більшості досліджуваних виявився вплив реальної оцінки та оцінки особистості групи. Особистість оцінює групи, а група так самої її. Ці свідчить, що такі люди гарно налагоджують відносини з людьми, в колективі до них ставляться так, як і особистість до них. З такими людьми добре співпрацювати в колективі, вони відкриті до контакту.

Лише охарактеризувавши основні сили, що впливають на формування особистості, включаючи соціальний напрямок утворення і суспільного виховання, тобто, визначивши людину як об'єкт суспільного розвитку, ми можемо зрозуміти внутрішні умови становлення його самооцінки. У цьому плані особистість завжди конкретно-історична, вона продукт своєї епохи і життя країни, сучасник і учасник подій, що складають віхи історії суспільства і її власного життєвого шляху. Формування самооцінки особистості – це дуже складний процес, що триває все наше життя. Деякі особливості особистості в нас уже закладені при народженні, маємо на увазі біологічний фактор розвитку особистості, інші ми виробляємо в процесі нашого життя. І в цьому нам допомагає навколишнє середовище (родина, школа, друзі). Адже середовище грає дуже важливу роль у формуванні особистості. Незважаючи на те, що в юності самооцінка повинна бути адекватною в більшості випадків, не можна забувати і про те, що неадекватна самооцінка зустрічається. Відкриття себе як неповторно індивідуальної особистості нерозривно пов'язано з відкриттям соціального

світу, у якому ця особистість має жити. Самооцінка починається, з одного боку, з усвідомлення власного „Я” („Хто я? Який я? Які мої здібності? За що я можу себе поважати?”), а з іншого боку – усвідомлення свого положення у світі („Який мій життєвий ідеал? Хто мої друзі і вороги? Ким я хочу стати? Що я повинний зробити, щоб і я сам, і навколишній світ став краще?”). Перші звернені до себе питання ставить, не завжди усвідомлюючи це, вже підліток. Більш загальні, світоглядні питання ставить юнак, у якого самоаналіз стає елементів соціально-морального самовизначення. Цей самоаналіз часто ілюзорний, як багато в чому ілюзорні юнацькі життєві плани. Але сама потреба в самоаналізі – необхідна ознака розвитку самооцінки особистості і цілеспрямованості. Аналізуючи себе, свою самооцінку, те як тебе оцінив колектив, цього ти очікував, а що отримав, можна робити висновки у відносинах з людьми, їх ставлення до тебе, та ставлення тебе до них. Система оцінок особистості має тісний зв’язок між всіма показниками, що допомагає проаналізувати та зробити висновки впливу однієї оцінки на іншу, та взагалом системи оцінок особистості.

Список використаних джерел

1. Кон И.С. Психология ранней юности. - М.: Просвещение, 1989. - 255 с
2. Крутецкий В.А., Лукин Н.С. Психология подростка. - М.: Просвещение, 1965. - 314 с.
3. Мухина В.С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество. - М.: «Академия», 2000. - 456 с.
4. Шапарь В.Б. Новейший психологический словарь. - Ростов н/Дону: Феникс, 2005. - 808 с.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2005. – 448 с.
6. Скрипченко. Загальна психологія, 356 – 360 с.
7. А.В.Петровского, «Общая психология», 1976. 219 – 225 с.
8. Т.И.Пашукова, А.И.Допира, Г.В.Дьяконов. ПРАКТИКУМ ПО ОБЩЕЙ ПСИХОЛОГИИ 167 с.
9. М'ясоїд Й. А. Загальна психологія: Навчальний посібник. – К.: Вища школа, 2000. – С. 479.
10. Бернс Р. Развитие „Я- концепции” и воспитания. – М., Прогресс, 1986.
11. Підручник / За заг. ред. Ю. Л. Трофімова. – 3-є видання
Горбачева В.А. К вопросу формирования оценки и самооценки у детей. АПН РСФСР, 1952, №18 10. Ковалев А.Г. Психология личности. – М., Просвещение, 1969.
12. Спиркин А. Г. Сознание и самосознание. М., 1972.
13. Психологический журнал, 1998 г № 4. Боязитова «Взаимосвязь самооценки и волей регуляции в онтогенезе»

ДОДАТКИ

Слова-якості	Еталонний ряд	Суб'єктивний ряд	d	d ²
Працьовитість				
Доброта				
Заздрість				
Колективізм				
Егоїзм				
Самокритичність				
Скромність				
Сміливість				
Ввічливість				
Злопам'ятство				
Чесність				
Скупість				

Слова-якості	Еталонний ряд	Суб'єктивний ряд	d	d ²
• Працьовита	12	9	3	9
• Добра	7	8	-1	1
• Заздрісна	4	3	-1	1
• Колективізм	5	6	-1	1
• Егоїзм	3	7	-5	25
• Самокритичність	6	5	1	1
• Скромність	8	2	6	36
• Сміливість	9	10	-5	1
• Сміливість	11	4	7	49
• Вічливість	2	1	1	1
• Злопам'ятство	10	11	-1	1
• Чесність	1	5	-4	16
• Скупість				

P=0,9

Дослідження самооцінки

Слова-якості	Еталонний ряд	Суб'єктивний ряд	d	d ²
• Працьовита	12	9	3	9
• Добра	7	8	-1	1
• Заздрісна	4	3	-1	1
• Колективізм	5	6	-1	1
• Егоїзм	3	7	-5	25
• Самокритичність	6	5	1	1
• Скромність	8	2	6	36
• Сміливість	9	10	-5	1
• Сміливість	11	4	7	49
• Вічливість	2	1	1	1
• Злопам'ятство	10	11	-1	1
• Чесність	1	5	-4	16
• Скупість				

P= 0,5

Дослідження очікуваної оцінки

Слова-якості	Еталонний ряд	Ряд очікуваної оцінки	d	d ²
• Працьовита	3	10	-7	49
• Добра	9	12	-3	9
• Заздрісна	4	1	3	9
• Колективізм	12	3	9	81
• Егоїзм	5	2	3	9
• Самокритичність	11	9	2	4
• Скромність	10	11	-1	2
• Сміливість	9	7	2	4
• Вічливість	8	8	0	0
• Вічливість	2	4	-2	4
• Злопам'ятство	7	5	2	4
• Чесність	6	6	0	0
• Скупість				

P=0,3

Дослідження реальної оцінки

Слова-якості	1	2	3	4	5	Сума рангів	Ранг еталонного ряду групи
Працьовитість	2	10	12	1	2	27	9
Доброта	6	1	6	9	1	23	10
Заздрість	7	2	4	2	3	18	11
Колективізм	5	8	5	4	8	30	7
Егоїзм	4	7	3	10	6	29	8
Самокритичність	8	5	10	11	7	40	3
Скромність	9	6	2	8	9	37	5
Сміливість	10	4	7	7	10	39	4
Ввічливість	11	11	11	6	11	51	2
Злопам'ятство	3	10	9	5	5	32	6
Чесність	12	9	8	12	12	53	1
Скупість	1	3	1	3	4	12	12

53-1

51-2

40-3

39-4

37-5

32-6

30-7

29-8

27-9

23-10

18-11

12-12

Слова-якості	1	2	3	4	5	Сума рангів	Ранг еталонного ряду групи
Працьовитість	2	12	1	4	2	21	10
Доброта	1	4	9	7	1	22	9
Заздрість	3	7	2	8	3	23	8,5
Колективізм	7	6	5	10	5	33	5,5
Егоїзм	6	10	4	3	4	27	7
Самокритичність	9	1	8	5	10	33	5,5
Скромність	8	11	7	2	9	37	3
Сміливість	5	2	3	9	7	29	6
Ввічливість	9	5	6	6	8	34	4
Злопам'ятство	11	8	12	12	11	54	1
Чесність	4	3	9	1	6	23	8,5
Скупість	12	9	5	11	12	49	2

54-1

49-2

37-3

34-4

$$33-(5+6)/2=5,5$$

$$29-6$$

$$26-7$$

$$23-(8+9)/2=8,5$$

$$22-9$$

$$21-10$$

Слова-якості	Еталонний ряд	Суб'єктивний ряд	d	d ²
Працьовитість	9	10	-1	1
Доброта	10	9	1	1
Заздрість	11	8,5	2,5	6,2
Колективізм	7	5,5	1,5	2,2
Егоїзм	8	7	1	1
Самокритичність	3	5,5	-2,5	6,2
Скромність	5	3	2	4
Сміливість	4	6	-2	4
Ввічливість	2	4	-2	4
Злопам'ятство	6	1	5	25
Чесність	1	8,5	7,5	56,2
Скупість	12	2	10	100

$$P=0,2$$

Дослідження оцінки особистості групи

Слова-якості	Еталонний ряд	Суб'єктивний ряд	d	d ²
• Працьовита	1	10	-9	81
• Добра	2	2	0	0
• Заздрісна	3	11	-2	4
• Колективізм	12	3	9	81
• Егоїзм	4	9	-5	25
• Самокритичність	5	8	-3	9
• Скромність	6	4	2	4
• Сміливість	7	5	3	9
• Вічливість	8	12	-4	16
• Злопам'ятство	11	7	4	16
• Злопам'ятство	9	6	3	9
• Чесність	10	1	9	81
• Скупість				

P=0,1